

13. Франко І. Зібрання творів: В 50 т. / Наукова думка. / І. Франко. – К., 1976. – Т. 1: Поезія. – 502 с.
14. Франко І. Зібрання творів: В 50 т. / Наукова думка. / І. Франко. – К., 1976. – Т. 2: Поезія. – 544 с.
15. Франко І. Передмова (до видання: Уільям Шекспір. Гамлет, принц датський. Переклад П.О. Куліша... Львів, 1899) / І. Франко. // Франко І. Зібрання творів: В 50 т. / Наукова думка. – К., 1981. – Т. 32: Літературно-критичні праці (1899 – 1901). – С. 156-170.
16. Шевченко Т.Г. Прогулка с удовольствием и не без морали / Т.Г. Шевченко. // Шевченко Т.Г. Твори: В 3 т. / Держлітвидав України. – К., 1963. – Т. 2: Драматичні твори, повісті. – С. 521-632.
17. Krajewska W. Hamlet (hamletyzm) / W. Krajewska. // Słownik literatury polskiej XIX wieku. Pod redakcją: Józefa Bachórzea i Aliny Kowalczykowej. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1994. – S. 332-333.
18. Shakespeare W. Hamlet, Prince of Denmark / W. Shakespeare. // The Complete Works of William Shakespeare. – London: Spring books, 1966. – P. 945-980.
19. Trznadel J. Polski Hamlet. Kłopoty z działaniem. / J. Trznadel. – Paris: Libella, 1988. – 332s.

*Summary.* The article focuses on the perception and interpretation of the «eternal» image of Shakespeare's Hamlet and hamletizm in the artists' literary-critical investigations and works in Poland and Ukraine at the end of the XIX – the beginning of the XX century. This investigation is the attempt to compare national types of hamletizm.

*Key words:* image, motif, perception, interpretation, hamletyzm.

Отримано: 5.08.2012 р.

УДК 378.016:811.161.2'38

Г.В.Горох

## **РОБОТА З КОМУНІКАТИВНО-СТИЛІСТИЧНИМИ ВПРАВАМИ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

*У статті розглядається комунікативно-стилістичні вправи на заняттях зі стилістики української мови, котрі забезпечать поглиблення знань і вмінь учнів та підвищать їх мовну й мовленнєву вправність. На основі поданих вправ показана можливість засвоєння необхідних відомостей про лінгвостилістичне опрацювання мовних одиниць, збагачення словникового запасу, вживання мовних засобів емотивності відповідно до мети й стилю висловлювання.*

*Ключові слова:* комунікативно-стилістичні, вправа, заняття, стилістика, українська мова.

Мовленнєва компетенція, спираючись на мовну компетенцію, включає систему мовленнєвих умінь (уміння вести діалог, сприймати, відтворювати і створювати усні і письмові монологічні та діалогічні висловлювання різних видів, типів, стилів і жанрів та ін.), що слугуватимуть учням для спілкування у різних життєвих ситуаціях. Мовленнєва компетенція кожної особистості виявляється у виробленні вмінь користуватися усною і писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів залежно від мети і завдань висловлювання та сфери суспільного життя. Мовна і мовленнєва компетенція учнів ґрунтуються на усвідомленні основної функції української мови – комунікативної, яка забезпечує мовленнєву діяльність її носіїв і впливає на їх духовний розвиток.

Проблема комунікативного підходу до навчання мови не нова. Вона тісно пов'язана з практичною діяльністю, яка знайшла відображення у чинних програмах з української мови.

Сутність комунікативного спрямування виявляється у вмінні розв'язувати комунікативні завдання з метою оволодіння високим рівнем спілкування рідною мовою. Цьому й підпорядковується розв'язання комунікативно-лінгвостилістичних завдань, спрямованих на формування мовленнєво-емотивних умінь і навичок, які потребують створення штучного мовленнєвого середовища. Для цього й пропонується система вправ, котрі забезпечать поступове й неухильне поглиблення знань і вмінь учнів та підвищать їх мовну й мовленнєву вправність.

Мета статті – на основі поданих вправ засвоїти необхідні відомості про лінгвостилістичне опрацювання мовних одиниць, збагатити свій словниковий запас, навчитися вживати мовні засоби емотивності відповідно до мети й стилю висловлювання.

За допомогою цих вправ матимемо змогу диференціювати, урізноманітнювати і поживлювати процес засвоєння знань з опорою на текст в комунікативно-лінгвістичному аспекті.

**Завдання 1. Визначте відмінки вжитих у текстах іменників та їх групу. Яку стилістичну роль відіграють ці граматичні категорії іменників у мовленні? Якого остилу текст і до якого типу мовлення його віднесете? Відповідь обґрунтуйте.**

Цвінуть соняшники. Озвучені бджолами, вони чомусь схожі для мене на круглі кобзи, яких земля підняла зі свого лона на високих живих стеблах. Живе тіло кобз, пахуче, вкрите жовтим пилом, проросле пелюстками, – світиться їй золотіє, щось промовляє своєю широкою, незгасаючою усмішкою. Скільки того сміху на городі – всі соняшники сміються, веселі, але водночас по доброму замислені (Є. Гуцало).

**Завдання 2. Прочитайте текст. Визначте рід іменників.**

Любові на світі більше, ніж думають люди. Але через те, що вони потай народжуються і тихцем у сльозах чи зітханнях умирають, менше гадається і менше гавариться про неї. І тільки пісня не соромиться вечорами розкривати людям чари їхньої молодості, свято і миуку душі, тривогу довірливого серця і чорну розлуку чи зраду (М. Стельмах).

**Завдання 3. Прочитайте речення. Визначте, у яких відмінках вжито іменники. Форми Н.в., де це можливо, замініть орудним. До якого стилю належить текст.**

Тоді, в печалі чи рідості, добрішим і кращим стає чоловік і з подивом бачить, скільки зайвого мулу невідомо для чого осіло в його середині, як швидко сіра буденщина розхлюпала його чашу кохання. А було ж воно, було та й розійшлося, мов туман по долині. І вже не такими жаданими стають вечори, і не так трепетно сяють зорі, не так бентежно тривожиться в тиші прочахле серце (М. Стельмах).

**Завдання 4. Знайдіть у тексті прикметники і з'ясуйте, якими способами вони утворені.**

Жовтогаряча осінь стоїть над осоками, розкинувши високо над землею блакитне небесне шатро. По садах загуляли золоті падолисти, та ще срібне павутиння літає в повітрі, снує свою дивну пряжу над перелазами. Стоїть лагідна пора бабиного літа, останні сонячні дні такі ласкаві, оповиті сріблястим мереживом, мрійним смутком, прощальним яганням журавлів, що відлітають у вирій (І. Цюпа).

**Завдання 5. Складіть опис «мамина хата», виділивши суфікси і скажіть, якого значення вони надають прикметникам і реченням взагалі.**

**Завдання 6. Складіть діловий опис своєї аудиторії і поясніть, чому в ньому немає слів із емоційно-експресивним значенням.**

**Завдання 7. Визначіть у діалозі образні у поданому тексті.**

– Карпе! – тихо почав Лаврін, дуже охочий до гарних дівчат. – Скажи-бо, кого ти будеш сватати?

– Ат! Одчепись од мене, – тихо промовив Карпо.

– Сватай Олену Головкіну. Олена кругла, як цибулька, повновида, як повний місяць; в неї щоки, мов яблука, зуби, як біла ріпа, коса, як праник, сама дівка здорова, як тур: як іде, то під нею аж земля стугонить.

– Гарна ... мордою хоч пацюки бий: сама товста, як бодня, а шия хоч обіддя, гни.

– Ну, то сватай Одарку Хомаківну: ця тоненька, як очеретина, гнучка станом, як тополя; личко маленьке й тоненьке, мов шовкова нитка; губи маленькі, як рутяний листок. З маленького личка хоч води напийся, а сама пишна, як у саду вишня, а тиха, неначе вода в криниці.

Старий Кайдаш аж набік сплюнув, а карпо рпомовив:

– Вже й знайшов красуню! Та в неї лице як тріска, стан, наче копистка, руки, як кочерги, сама, як дошка, а як іде, то аж кістки торохкотять.

– Але ж ти й вередливий! То сватай Хотину Корчаківну, – сказав Лаврін і засміявся.

– Чи ти здурів? Хотина як вигляне у вікно, то на вікно три дні собаки брешуть, а на виду в неї неначе чорт сім кіп гороху змолотив.

– Ну, то бери Ганну.

– Авжеже! Оце взяв би той кадівб, що бублика з'їси, поки кругом обійдеш, а як іде ... («Кайдашева сім'я»).

**Завдання 8. У поданому тексті визначити знижену лексику.**

– Та це ж ті каторжні Балаші! Хіба ж ви їх не знаєте? – кричала Мотря до людей.

– Та це ж ті іродові Довбиші! Хіба ж ви їх не знаєте? – репетувала баба Кайдашиха. – Це ж вона того вовчого заводу з чортячими хвостами.

– Та годі вам лаятись! – гукнув за тину один чоловік.

– Як же тоді! Та це ж ті підтикані, задрипані балаші! Хіба ж ви їх не знаєте? Це ж ті бісівські лобурі, що старців по ярмарках водять! – кричала Мотря. – Он зав'язалась, Як на Великдень, а батько ходить по селі з торбами.

- Брешеш, брешеш, як стара собака! Та й брехати добре не вмієш! У тебе й до того розуму та хисту нема, – кричала Мелашка.
- В тебе вже розуму, як у дірявому горшку; стільки, як у твоєї свекрухи! – кричала Мотря, взявшись за два кілки і висунувшись у Лаврінів двір.

**Завдання 9. Перед вами міні-текст. Прочитайте. Який це опис – художній чи науковий? Чому? Підкресліть дієслова. Що вони означають?**

Ранок вітряний. Вітер десь з-під сонця – неспокійний, дошкульний. Він гуде в дулах моєї рушниці, і мені все відчувається чийсь далекий поклик. В синьому холодному небі зрідка пролітають перед нами низькі сколошкані хмари, іноді з них зривається сніг, на який здивовано дивиться зморене сонце. А село все відпливає і стає меншим, і я радію і вітрові, і снігові, бо все це має полегшити полювання. Зараз мені потрібне тільки чисте поле, в якому гуляє крижаний вітер (О. Сизоненко).

**Завдання 10. Змалюйте словами прихід весни, склавши зв'язний текст. Визначіть його стиль.**

**Завдання 11. Складіть речення у різних стилях, використовуючи дієприкметники. Поясніть, яких емоційно-експресивних відтінків надають дієприкметники загальному змісту речень (урочистості, іронічності, жартівливості).**

**Завдання 12. Написати твір-мініатюру в художньому чи публіцистичному стилі про близьку вам людину, описавши її зовнішність, використовуючи емоційно-експресивні дієприкметники.**

**Завдання 13. Наведіть свої комунікативні ситуації, у яких була би необхідність описувати зовнішність людей, процес праці. Вкажіть, до якого стилю мовлення повинні належати ці висловлювання.**

**Завдання 14. Придумайте два речення і складіть з них одне просте з дієприкметниковим зворотом. Поясніть вживання розділових знаків. Серед утворених дієприкметників знайдіть епітети. З якою комунікативно-стилістичною метою вони вживаються?**

**Завдання 15. Відредагуйте допущені стилістичні помилки.**

Зараз більше ніж у 90 країнах є люди, що володіють есперанто. До речі, назва мови «есперанто» перекладається з самого есперанто як «той, що сподівається».

Враховуючи, що лексика есперанто базується на найбільш поширених словах індоевропейських мов, якими розмовляє більша половина людства, кожен із нас може легко розпізнати багато слів із есперанто.

На есперанто перекладено сотні класичних літературних творів, релігійну, технічну літературу, цією мовою видається більше 100 журналів та газет. До речі, батько відомого всьому світу фінансиста та філантропа Джорджа Сороса був свого часу редактором журналу на есперанто.

(З журналу).

**Завдання 16. Відредагуйте стилістичні помилки.**

Наш фарфоровий завод являється підприємством, де можна придбати подарунки кожній людині до Нового року. Одержалося так, що я з поважних причин запізнився на ділову зустріч. Літературно-критичні статті науковців рахуються висококваліфікованими. Слід попередити товариша від невдачі. Переглянуті кінофільми не відрізнялися великою художньою якістю. Він не заперечував про свою причетність до справи. Мій товариш незаперечний авторитет знання італійського мистецтва. Згідно цих фактів, слід зробити такі висновки за гру акторів. Завдяки допущеним помилкам у спілкуванні, операція по знешкодженню терориста, на жаль, не вдалася. Щоб запобігти нещасним випадкам на транспорті, слід більше проводити виховну роботу з пішоходами та водіями.

**Завдання 17. Складіть речення з поданими стилістичними фігурами.**

Впадати в око; кидатися у вічі; спало на думку; прийшло в голову; вірно служити, вірно робити; правильне рішення, вірне рішення; негативні риси, від'ємні риси.

**Завдання 18. Визначіть, яка з двох конструцій нормативна, запишіть її.**

Зневажати ним – зневажати його; зраджувати друзів – зраджувати друзів; скористатися порадою – скористатися з поради; апелювати рішення – апелювати до мас; домовитися до абсурду – домовитися абсурду; підвести підсумки сказаного – підвести підсумки сказаному – підсумовувати сказане.

**Завдання 19. Відредагуйте помилки різного походження, правильно скомпоновані вирази введіть в речення.**

1. Сьогодні гроші – неотоварені товари.
2. Щоб висказати свою позицію ...
3. Будете приймати участь?
4. Фахівець великого ґатунку.
5. Ітак, ми починаємо.
6. Це якось не співпадає з ...

7. Якби не було прискорбно ...
8. Або по меншій мірі ...
9. Кризу ми забовтали.
10. В тому-то й мова йде.
11. Добре слово хочу сказати педагогам.

**Завдання 20. Відредагуйте подані вирази.**

Пробачте мене; його головні риси – людяність і гуманізм; маючи два диплома; виключення з університету; на протязі року; треба прийняти міри і срочно; поступальний рух уперед; написав два реферата; відсутній із-за хвороби; ставлю вас до відома; приведу пару прикладів; прошлого року; так получається; щоб було бистріше; були відсутні цілу неділю.

**Завдання 21. Користуючись «Словником українських ідіом», поясніть значення поданих стійких словосполучень (фразеологічних виразів), уведіть у текст фахового змісту.**

А. Азбучна істина; брати на пушку; взяти себе в руки; був кінь, та з'їздився; бути на коні; ведмежа послуга; вивести на чисту воду; вмивати руки; грати першу скрипку; гроші на вітер пускати; далеко піти; довгий карбованець

Б. Жива копійка; душі не чути; відплатити сторицею; жувати клоччя; за всяку ціну; закласати за галстук; за пояс заткнути; зарубати на носі; за язик тягти; камінь спотикання; наче грім на голову; обіцяти гори золоті.

**Завдання 22. Уведіть словосполучення з багатозначними словами у речення тих стилів, в яких, на вашу думку, вони вживаються.**

Швидкоплинна річка, плинність кадрів; швидкісний трамвай, швидкісне штампування; великий чоловік, велике досягнення, велика перемога; слово-криця, дзвіне слово, рідне слово, слово голосне, просити слова, надати слово, запросити до слова; м'який знак, знак довіри, знак уваги, умовний знак, дорожні знаки, розділові знаки.

**Завдання 23. Доберіть потрібне слово з синонімічного ряду, що в дужках, за змістом і за стилем, до якого належать подані речення.**

Між присутніми в залі науковцями й офіційними опонентами виникл(а,и) (спірна, суперечка, дебати, дискусія). Усі (трудівники, робітники, працівники, трудящі) нашої установи запрошуються на весняний суботник. Абітурієнти (держать, тримають, складають) вступні іспити в письмовій формі на спеціальні факультети. Петров Олександр одержав (плату, платню, гонорар) за статтю, надруковану в газеті.

**Список використаних джерел**

1. Дідук Г.І. Лінгвістичні та комунікативно-ситуативні вправи на уроках української мови в 5-7 класах / Г.І. Дідук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 50 с.
2. Стахів М.О. Український комунікативний етикет: Навчально-методичний посібник / М.О.Стахів. – К.: Знання, 2008. – 245 с.

*Summary. The article deals with the work over the communicative and stylistic exercises at the classes on the Ukrainian language stylistics.*

*Key words: communicative and stylistic exercises, classes, stylistics, the Ukrainian language.*

Отримано: 11.07.2012 р.

УДК 811.111'42:821.111.Д1/7.08

*Т.Л.Гурман*

**МОВНА ОСОБИСТІСТЬ НІМЦЯ У СПРИЙНЯТТІ ДЖ. К. ДЖЕРОМА**

*У статті досліджується смислова та ціннісна структура образу німця в ідеостилі Дж. К. Джерома через аналіз лексичних засобів його репрезентації. Виокремлені вербалізатори етнічних цінностей німця крізь призму сприйняття англійського письменника.*

*Ключові слова: концепт, етнос, етнічні цінності, етнічні стереотипи.*

Мовні картини світу мають стабільні центральні ядра, які залишаються незмінними. Коли говорять про центри картин світу, мають на увазі етнічні стереотипи, що формуються, перш за все, у свідомості представників націй відносно своєї поведінки, а також по відношенню до інших націй. Етнічні стереотипи, як своєрідні усталені форми етнічної поведінки, її шаблони і зразки, які утворювалися поступово, шляхом накопичення й відбору соціального досвіду народу, є визначальною ланкою механізму традицій [2, 25].